

Környezet- és természetvédelmi oktatóközpontok Magyarországon

Az országban ma már 76 környezet- és természetvédelmi oktatóközpont működik. Ezek az oktatóközpontok óvodákban, általános- és középiskolákban, felsőoktatási intézményekben, múzeumokban, művelődési házakban és természetvédelmi egyesületek keretében fejtik ki környezeti oktató-nevelő tevékenységüket, de hatásuk egész vonzáskörzetükben érezhető. Fő tevékenységük szakkörök, táborok, továbbképzések, szakmai programok, kiállítások, pályázatok, vetélkedők szervezése, kiadványok összeállítása, akciók, kampányok lebonyolítása. Az oktatóközpontokat a KTM évről évre – lehetőségeihez mérten – anyagilag is támogatja, de ez a segítség csak töredéke annak az áldozatos munkának, amit a pedagógusok folytatnak a felnövekvő korosztályok szemléletének formálásában, ismereteinek, látókörének bővítésében. Az alábbiakban közöljük a természet- és környezetvédelmi oktatóközpontok címlistáját:

1. Bálint Csaba

Dr. Kalas György

2. Juhász Nagy Ágnes

3. Szatmári Gabriella

Rogna Emília

4. Végvári Ágnes

5. Lehoczky János

6. Darvas Lászlóné

Wellisch Mária

REFLEX Környezetvédő Egyesület
9024 Győr, Bartók B. u. 7.

96/17-531

REFLEX Zöld Zóna

9028 Győr, Móra park 1.

96/17-531

TIT Természettudományi Stúdió

1113 Budapest, Zsombolyai u. 6.

1850-514, 1669-019, 1850-414 fax

Xantus János Környezetvédelmi OK

1026 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Lak.: 1026 Budapest, Hermann Ottó u. 27.

1557-409

Xantus János Környezetvédelmi OK

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Lak.: 1125 Budapest Istenhegyi út 50/b.

Zöld Jövő Környezetvédelmi OK

Lak.: 1223 Budapest, Tűzliliom u. 57.

2271-471

Encián Környezetvédelmi OK

1052 Budapest, Sütő u. 1.

1173-963

Lak.: 1046 Budapest, Dunakeszi u. 10.

1808-783

Magyar Mezőgazdasági Múzeum

1367 Budapest, Vajdahunyadvár

1412-011, 1429-120 fax

Lak.: 1207-061

Magyar Mezőgazdasági Múzeum

1367 Budapest, Vajdahunyadvár

1412-011, 1429-120 fax

Lak.: 1046 Budapest, Dunakeszi u. 10. II. 6.

1808-783

7. Tóth Imréné Tuzson János Környezetvédelmi OK
3060 Pásztó, Nagymező u. 3.
32/60-244
8. Labanc Gyuláné "Kék Cinke" Oktatóközpont
1082 Budapest, Horváth M. tér 9.
11-31-027
Lak: 1055 Budapest, Falk Miksa u. 10.
1313-416
9. Dr. Zsuffa Istvánné Baktay Ervin Gimnázium és Vízügyi SZKI
2330 Dunaharaszti, Piac tér 1.
24/70-324, 70-374, 70-572
Lak.: 1011 Budapest, Fő u. 7.
Lak.: 2330 Dunaharaszti, Táncsics u. 43.
- Lőrinczné dr. Keller Mária TIT Nógrád M. Szervezete OK
3100 Salgótarján, Mérleg u. 2.
32/14-082, 14-282, fax: 11-734
10. Dr. Agócs József Erdei Művelődés Háza
2025 Visegrád, Pf. 32.
26/28-227, 26/28-381 fax
Lak.: 2000 Szentendre, Csóka u. 12.
11. Szentendrey Géza Terra Mater Környezet- és Term.védelmi OK
2030 Érd, Alsó u. 9.
23/45-490
Lak.: 2030 Érd, Enikő u. 1/b.
23/45-490
12. Kiss Gyöngyi Lak.: 2100 Gödöllő, Stromfeld sét. 6/b.
28/10-202
13. Polonyiné Hajnal Irén "Füstifecskék" XXI. ker. Óvoda
1214 Budapest, Iskola tér 46.
2767-025
"Füstifecskék" KOK
1214 Budapest, Iskola tér 46.
2767-025
Lak.: 1215 Budapest, Ady E. u. 47.
2760-425
14. Gecse Gáborné Fülöpháza Oktatóközpont
6000 Kecskemét, Liszt F. u. 19.
Lak.: 6000 Kecskemét-Katonatelep, Vadalma u. 8.
15. Lisztes János Hollós László TKV Oktatóbázis
7100 Szekszárd, Mártírok t. 10.
74/16-722 tel/fax.
16. Halmai Gáborné Herman Ottó TV OK
7200 Dombóvár, Hunyadi tér 23. III. 7.
74/66-934
Lak: 7200 Dombóvár, Bezerédy u. 8.
74/65-602
17. Nagy Sándor József Attila Gimnázium
8000 Székesfehérvár, Jókai u. 20.
22/311-160
18. Dr. Hári Ferencné Homoki Nagy István OK
8200 Veszprém, Kopácsi u. 1.
88/28-222
Homoki Nagy István OK
8200 Veszprém, Kopácsi u. 1.
88/28-222
Lak.: 8211 Veszprém, Vilonyai u. 6/a.
19. Wohlfart Zsuzsa Boronka udvar MME „Somogy” TVSz
7400 Kaposvár, Szt. Imre u. 14.
82/12-952
20. Hivatal Nándor Erdészeti és Vízügyi SZKI
21. Horváth Ferenc

- Lehoczky István
7570 Barcs, Latinca S. u. 13.
82/52-611 tel/fax.
Erdészeti és Vízügyi SZKI
7570 Barcs, Latinca S. u. 13.
82/52-611 tel/fax.
Lak.: 7570 Barcs, Bajcsy Zs. u. 74.
Erdészeti és Vízügyi SZKI
7570 Barcs, Latinca S. u. 13.
82/52-611 tel/fax.
Lak.: 7570 Barcs, Bajcsy Zs. u. 67.
Mecseki Kultúrpark
Pécs, Dömörkapu
72/12-788
Lak.: 7622 Pécs, Bajcsy Zs. u. 10.
72/16-929
Mecseki Kultúrpark
Pécs, Dömörkapu
72/12-788
Lak.: 7625 Pécs, Vince u. 60.
Művelődési Ház és Könyvtár
8868 Letenye, Szabadság tér 15.
Polgármesteri Hivatal
8868 Letenye, Kárpáti u. 2.
28
Apáczay Csere János OK
8900 Zalaegerszeg, Apáczay tér 5.
92/11-426, 11-209, fax. 11-426
Megyei Műv. és Ifjúsági Központ
9700 Szombathely, Ady tér 5.
94/12-535, fax. 12-734
Borbás Vince KV Klub
9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 2-4.
94/13-892, 12-248
Tornyospálca OK
4642 Tornyospálca, Mándoki u. 4.
15
Bölcs Bagoly Oktatóközpont
4440 Tiszavasvári, Ifjúság út 4.
42/72-745
4440 Tiszavasvári, Kossuth u. 56/a.
4440 Tiszavasvári, Pethe F. u. 24.
42/72-751
3. sz. Általános Iskola
5600 Békéscsaba, Kölcsey u. 2.
66/321-626
Lak.: 5600 Békéscsaba, Rezeda u. 1.
66/328-881
TRIDEA Mátészalka
4700 Mátészalka, Kölcsey u. 2.
44/10-010
Lak.: 4751 Kocsord, Hunyady u. 64.
44/14-491
Szivárvány Természetismereti OK
Sóstó-Erdei Szabadidő Park
4431 Nyíregyháza, Sóstó-Fürdő
42/11-195
MMTE Természetvédelmi OK
4034 Debrecen, Gáspár E. u. 11.
52/17-577/33 m. (Déri Múzeum)
22. Dr. Fülöp István
- Szabó László
23. Tóth Oszkár
- Billege István
24. Dr. Oroszy Zoltán
25. Barki Andrea
26. Dr. Deák György
27. Agárdy Sándor
28. Takács Mihály
- Dr. Legány András
- Szögi Lajos
29. Papp Ferencné
30. Balogh István
31. Petrilla Attila
32. T. Horváth Ildikó

33. Dr. Kárász Imre
Eszterházy Károly Tanárképző FI
3301 Eger, Eszterházy K. tér 1.
36/310-466, fax. 310-119
Lak.: 3304 Eger, Sándor u. 42.
34. Sinder Imre
Kilián Gimnázium
3534 Miskolc, Kiss tábornok u. 42.,
46/323-075
35. Dr. Surányi Dezső
Magyar Pál TV Ifjúsági tábor és OK
1088 Budapest, Bródy S. u. 16.
138-3544
36. Zsibók András
Kiss Ferenc Erdészeti SzKI
6721 Szeged, József A. sugárút 26.
62/323-105
37. Dr. Tóth Albert
Jermy Gusztáv OK
5310 Kisújszállás, Széchenyi u. 4.
38. Gilly Zsolt
Hankovszky Oktatóbázis
Mátyás kir. körúti Iskola
6000 Kecskemét, Mátyás kir. krt. 46.
76/324-411
39. Törőné Kovács Jolán
Comenius Tanítóképző Főiskola
3950 Sárospatak, Eötvös u. 7.
41/24-211
Lak.: 3950 Sárospatak, Hild tér 3.
41/23-190
40. Kiss Balázs
Kertváros 1. sz. Ált. Iskola
Regionális IKV Központ
3700 Kazincbarcika, Herbolyai u. 5.
48/10-600
Lak.: 3700 Kazincbarcika, Engels u. 21.
48/16-105
41. Dósa Gyula
Erdei Művelődési Ház
5005 Szolnok, Kaán Károly u. 5.
56/378-612
42. Béres Mária
Öko-kontroll Szolnok M. Múzeum
5000 Szolnok, Kossuth tér 4.
56/341-602
Lak.: 5300 Karcag, Kossuth L. u. 26.
43. Csobán Judit
Déry Frigyes TV Oktató és Információs Bázis
6500 Baja, Petőfi sziget 11.
79/26-242
Lak.: 6500 Baja, Oltványi u. 7.
79/23-946
44. Kőszeghy Tamás
Missziói és Környezetügyi Központ
1126 Budapest, Tartsay V. u. 11.
1566-551
45. Dr. Majer József
MMTE Baranya M. Csoport
7623 Pécs, Ifjúság u. 6.
72/27-622/115 m.
46. Dr. Krizsán Józsefné
Benkő Gyula KTV OK
5400 Mezőtúr, Kossuth tér 6.
188, 140
47. Csulyák László
Tóth Kálmán TKV OK
6500 Baja, Katona J. u. 3.
79/24-644, fax. 21-727
Lak.: 6500 Baja, Béke tér 11.
48. Dr. Antal Annamária
Ságvári Gimnázium
8900 Zalaegerszeg, Rákóczi u. 49-53.
92/11-144
49. Orosz Sándor
Kós Károly Építőipari Műszaki SZKI
3100 Salgótarján, Acélgári út 59.
32/10-461

- Pintér Kovács Katalin
Kós Károly Építői Műszaki SZKI
3100 Salgótarján, Acélgyári út 59.
Lak.: 3100 Salgótarján, Kistarján u. 8.
50. Kerezsi Andrásné
5. sz. Napköziotthonos Óvoda
2120 Dunakeszi, Garas u. 28.
27/41-887
Lak.: 2120 Dunakeszi, Nyárfa köz 6.
27/42-175
5. sz. Napköziotthonos Óvoda
2120 Dunakeszi, Garas u. 28.
21/41-887
Lak.: 2120 Dunakeszi, Iskola u. 9.
27/42-175
- Dr. Csuka Zoltánné
Napköziotthonos Óvoda
1214 Budapest, Erdősor u. 110-112.
1-277-513
2271-471
51. Farkas Gyuláné
Erdei Iskola Alapítvány
2000 Szentendre, Alkotmány u. 12.
26/11-816 (Templomdombi Iskola)
52. Kosztolányi Istvánné
Bakony Természettudományi Múzeum
Tiszafa KOK
8420 Zirc, Rákóczi tér 1.
56
53. Futó János
Bakony Természettudományi Múzeum
8420 Zirc, Rákóczi tér 1.
Lak.: 8420 Zirc, Alkotmány u. 33.
- Dr. Galambos István
MUSTÁRMAG Keresztény Ökumen. Óvoda és Iskola
1038 Budapest, Ezüsthely u. 70.
1688-902
Lak.: 1037 Budapest, Laborc köz 29.
54. Mayer Tiborné
Káposztásmegyeri ÁMK
Homoktövis KV OK
1046 Budapest, Hajló u. 2-4.
1806-188, 1806-218 fax
Lak.: 1046 Budapest, Falemez u. 9.
1806-929
22. Maklári Jenőné
Hódttói Általános Iskola
6800 Hódmezővásárhely, Ormos Ede u. 18.
62/342-998
56. Hajdú Imre
Tokaj Ferenc Gimnázium
3910 Tokaj, Bajcsy Zs. u. 7.
41/52-026
57. Dévald István
BIOCÉN KTV Klub
4034 Debrecen, Szt. Anna u. 26.
52/49-099, fax 19-297
58. Dr. Budayné dr. Kálóczi Ildikó
Fertő-tavi Nemzeti Park
9400 Sopron, Károlymagaslati u. 14.
59. Fersch Attila
Kitaibel Pál Környezeti Nevelési OK
9400 Sopron, Széchenyi tér 11.
99/14-547
Lak.: 9400 Sopron, Juharfa u. 18.
99/17-730
60. Dr. Andrassy Péter
2. sz. Általános Iskola
2144 Kerepestarcsa, Vörösmarty u. 2.
28/70-410
61. Sallai Sándor
Természettudományi Múzeum
1088 Budapest, Baross u. 13.
1181-846, 1382-122/60 m., fax 113-8820
62. Dr. Vásárhelyi Tamás
ÁMK Általános Iskola
5211 Tiszapüspöki, Fő u. 93.
63. Horváth Ernő

- Lovász Gáborné
 64. Czippán Katalin
 65. Bali Pálné, Deli Szilvia
 66. Dr. Budayné dr. Kálóczi Ildikó
 Barta Ágnes
 67. Pusztai Ferenc
 68. Sára Endréné
 69. Somoskövi János
 70. Hay Éva
 71. Mihály Istvánné dr.
 72. Kovács Róbert
 73. Prohászka István
 74. Szále Zsoltné
 75. Dr. Szalma Elemér
 76. Dr. Szabóné dr. Danka Klára
- 29 (Szolnokon keresztül kérni)
 5000 Szolnok, Hunyadi u. 44.
 56/373-736
 GÖNCÖL Alapítvány GAIA Munkacsoport
 2600 Vác, Ilona u. 3., Pf. 184.
 27/11-179 (fax is)
 "Kék Öko-Suli"
 1213 Budapest, Rákosi Endre u. 138.
 276-0767
 HNP Szerkő OK
 4024 Debrecen, Sumen u. 2.
 52/49-482, fax 10-645
 Fazekas Mihály Gimnázium
 4025 Debrecen, Hatvan u. 44.
 52/13-875
 Öveges József Műszaki SzKI és Gimn.
 1118 Budapest, Beregszász u. 10.
 1861-565 (fax is)
 CSEMETE Erdei Iskola Oktatóközpontja
 6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 6.
 62/372-420, fax 372-579 (Polg.m. Hiv.)
 Lak: 6758 Röske, Juhász Gy. u. 1.
 62/372-556
 Széchenyi István Gimn. és SZKI
 6723 Szeged, Felső Tisza-part 25.
 62/313-469
 Ének-zene tag. Ált. Isk. és Újreál Gimn.
 1115 Budapest, Bartók B. út 141.
 Brunsvik Teréz Óvóképző Főiskola
 5541 Szarvas, Szabadság u. 4., Pf.: 6.
 67/11-511, fax 11-592
 Bem József Általános Iskola
 1101 Budapest, Hungária krt. 5–7.
 11-38-620
 523. sz. Ipari Szakmunkásképző Int.
 8601 Siófok, Bakony u. 2.
 84/10-857
 Lak: 8600 Siófok, Sorház u.
 84/11-920
 Általános Iskola
 2300 Ráckeve, Kölcsey u. 7.
 24/85-718
 JGyTF Biológia Tanszék
 6701 Szeged, Boldogasszony sgt. 6.
 62/310-244, fax 62/310-953
 ARany J. Ált. sk. ÖRÖKZÖLDEK OK
 5310 Kisújszállás, Kálvin u. 3.
 59/21-501
 Lak: 5310 Kisújszállás, Vásár 10.
 59/21-747
- Összeállította: Báskayné Gellér Zita (KTM)

EK-NK

A Fővárosi Pedagógiai Intézet kebelén belül működik az Egészség- és Környezeti Nevelési Központ (EK-NK) *Tornyosiné Nagy Éva* vezető-szaktanácsadó irányításával. A központ a fővárosi környezeti nevelők számára kíván szakmai, módszertani segítséget nyújtani terepprogramok, környezetközeli oktatási módok, környezeti nevelési projektek, erdei iskolai tantervek elkészítésben, kimunkálásában.

A jövő tanévben, október 26-28-ig továbbképző programot szervezünk Drámapedagógusi módszerek a környezeti nevelésben címmel. A *Lehoczky János* környezeti nevelési szaktanácsadó és *Papp Zoltán* drámapedagógus által vezetendő kurzusnak a Mezőgazdasági Múzeum ad majd otthont.

(Szerk.)

Környezeti nevelők könyvespolcára ajánljuk

Alábbi könyvjegyzékünkben olyan, többnyire gazdagon illusztrált kiadványokat gyűjtöttünk össze, amelyeket tanulmányaik kiegészítéseként, illetve oktató-nevelő munkájuk során sok haszonnal forgathatnak a diákok és a tanárok.

Nádai Magda: Gyümölcs a tudás fájáról	fve 477,- Ft
Kárász Imre: Ökológiai és környezetvédelmi alapismeretek	fve 64,- Ft
Csordás-Fehér: Magyarországi kerékpártúrák	fve 316,- Ft
Pollack: Duna-menti kerékpártúrák Ausztriában	fve 200,- Ft
Papp Lászlóné: Ötletadó útikalauz belföldi kirándulásokhoz	fve 63,- Ft
Miczek Gy.: A Pilis és a Visegrádi-hegység	kve 200,- Ft
Ahol az ég a földet éri... (Hortobágyi Nemzeti Park)	fve 70,- Ft
Isépy I.: A Vértes természeti értékei	fve 23,- Ft
Kalotás: A tolnai Mezőföld természeti kincsei	fve 52,- Ft
Száraz P.: Szársomlyó (Villányi-hegység)	fve 49,- Ft
Réty Zs.: A Körösök vidéke	kve 160,- Ft
Kácsor L.: Bogrács és nyárs a vízparton (Cserkészek, kirándulók, horgászok szakácskönyve)	fve 160,- Ft
Fekete I.: Pepi-kert (A Szarvasi Arborétum)	kve 180,- Ft
Mihályné Oppelcz Éva: Madarakat mentettem	fve 138,- Ft
Réthy Zsolt: Békés megyei természetvédelmi zsebkönyv	kve 160,- Ft
Magyar K.: Környezetvédelmi akciók	fve 65,- Ft
Könczey-Nagy: Zöldköznapi kalauz	fve 161,- Ft
Vörös könyv. A Magyarországon kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajok	kve 952,- Ft
Simon-Csapody: Kis növényhatározó	fve 192,- Ft
Varga Zoltán: Állatismeret	fve 139,- Ft
Kropog-Mándics-Molnár: 5000 feladat biológiából	fve 320,- Ft
Máthé-Romváry: Fűszerek és gyógyító növények a kertben	fve 210,- Ft
Bukovinszky Julianna: Ezer jó fű	fve 104,- Ft
Oláh Andor: Házipatika gyógynövényekből	fve 125,- Ft
Bruns: Amit nagyapáink még tudtak (Kertészeti mesterfogások)	fve 196,- Ft
Czáka-Füstös-Hrotkó: Növénytáborítás	fve 242,- Ft
Seprős: Növényorvoslás a kertben	fve 252,- Ft
Horn-Zsilinszky: Akvarisztika	fve 316,- Ft
Bíró András: Kutya a lakásban	fve 132,- Ft
Varró: Gyógynövények gyógyhatásai	fve 303,- Ft
Kis növényevők (emlősök) – (Az állatvilág enciklopédiája sorozat)	kve 520,- Ft
Vízimadarak – (Az állatvilág enciklopédiája sorozat)	
Természettudományi Lexikon I-II.	kve 1537,- Ft
Természeti katasztrófák (Mi micsoda sorozat)	kve 297,- Ft
Vándorutak az állatvilágban (Mi micsoda sorozat)	kve 254,- Ft
Múmiák (Mi micsoda sorozat)	kve 254,- Ft
Olimpiák az őskortól napjainkig (Mi micsoda sorozat)	kve 297,- Ft
A nap (Mi micsoda sorozat)	kve 297,- Ft
A háziállatok (Mi micsoda sorozat)	kve 297,- Ft
Évszakok (Első pillantásra sorozat)	kve 239,- Ft
Ellentétek (Első pillantásra sorozat)	kve 239,- Ft
Természet (Első pillantásra sorozat)	kve 239,- Ft
Az erdő világa (BIP-PEN sorozat)	fve 191,- Ft
Az állatok világa (BIP-PEN sorozat)	fve 191,- Ft
A vizek világa (BIP-PEN sorozat)	fve 191,- Ft
BIP-PEN elektromos toll a BIP-PEN sorozat kötetéhez	db 249,- Ft
Az emberiség (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft
A levegő (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft
Az erdők (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft

A víz (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft
Az állatvilág (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft
A Föld (Veszélyben a világunk sorozat)	kve 265,- Ft
Első természetbúvár könyvem	kve 370,- Ft
Földünk élete (A Föld enciklopédiája)	kve 678,- Ft
USBORNE enciklopédia gyermekeknek	kve 425,- Ft
Kempingezés, túrázás (Usborne könyvek)	fve 212,- Ft
Nádai Magda: Varázslatos vízivilág	fve 147,- Ft
Madarak (Csudavilág sorozat)	kve 191,- Ft
Pókok (Csudavilág sorozat)	kve 191,- Ft
Békák (Csudavilág sorozat)	kve 201,- Ft
Majmok (Csudavilág sorozat)	kve 264,- Ft
Krokodilok (Csudavilág sorozat)	kve 264,- Ft
Mit tud a levegő? (Szemtanú kísérletek sorozat)	kve 264,- Ft
Mit tud a fény? (Szemtanú kísérletek sorozat)	kve 264,- Ft
Egyiptom (Mítoszok és legendák sorozat)	kve 285,- Ft
Görögök (Mítoszok és legendák sorozat)	kve 285,- Ft
Farkasok (Mítoszok és legendák sorozat)	kve 285,- Ft
A növény (Szemtanú sorozat)	kve 520,- Ft
A fa (Szemtanú sorozat)	kve 477,- Ft
A hal (Szemtanú sorozat)	kve 414,- Ft
A pénz (Szemtanú sorozat)	kve 414,- Ft
Az első emberek (Szemtanú sorozat)	kve 414,- Ft

A fenti kiadványok postai szállításra megrendelhetők az AQUA KÖNYVESBOLT-ban.

Az árak tartalmazzák a 6%-os ÁFÁ-t!

(Levélcím: Budapest, Pf. 178)

Összeállította: Domokos Sándor (KTM)

Kollégáim figyelmébe ajánljuk az ismert környezeti nevelési szakíró, *Mikusné dr. Nádai Magda* megjelenés előtt álló új művét, melynek címe: *Fővárosunk tüdeje*.

A kétkötetes kézikönyv a Budai-hegységben szolgál praktikumként. Rövid ismertetőkkal, szemelvényekkel segíti a természeti séták, kirándulások érdekesebbé tételét. Irodalmi alkotások teszik hangulatossá. Játékos, rejtélyes feladatainak sokaságával szinte minden általános iskolás korosztályhoz szólva inspirál a természet, s különösen a fővárost övező hegyvidék megismerésére. Búvárkodásra csábítanak problémafelvetései, elgondolkodtatóak lényegre törő tényközlései. A kirándulások, terepi séták, vetélkedők, erdei iskolai programok tervezésénél a vidéki iskolák pedagógusai is haszonnal forgathatják.

(Szerk.)

Réce-füzetek

(A környezeti nevelők kiskönyvtára)

1991 őszén mintegy százharminc környezeti nevelési szakember részvételével került sor az „Alapítvány a Magyarországi Környezeti Nevelésért” által rendezett konferenciára. Az itt összegyűlt tapasztalatok alapján kezdett hozzá 13 szakíró alkotóközösség egy olyan módszertani kiadványsorozat megszerkesztéséhez, amely a közoktatás szinte valamennyi színterén hasznos segítőtje lehet a környezeti nevelő munkának.

Örömmel tudatjuk, hogy az idén tavasszal már kollégáink kezébe kerülhet a sorozat első két kötete. A sorozat az Alapítvány emblémájáról a Réce-füzetek nevet kapta.

Kezdő és tapasztalt táborozók forgathatják haszonnal a *Környezeti nevelés a táborban* című kötetet. Környezetvédelmi, természetmegfigyelő táborok szervezéséhez, szakmai programjai összeállításához, a tábor ellátásának biztosításához ad útmutatást e régen várt mű. A szerkesztő, *dr. Legány András* és a neves alkotógárda sokéves táborozási tapasztalata a garanciája e kiadványunknak.

Megjelenés előtt áll az ugyancsak hiányt pótló kötet, mely a *Kísiskolások környezeti nevelése* címmel az alsó tagozaton folyó nevelést kívánja segíteni. A *dr. Havas Péter* által szerkesztett mű a tanórákon és a tanórán kívül folyó nevelési lehetőségeket veszi számba és nyújt gazdag ötletválasztékot.

A sorozat tervezett további kötetei:

– Óvodások környezeti nevelése

- Környezeti nevelés a szakkörökben
- Környezeti nevelés az erdei iskolában
- A környezeti nevelés pszichológiai, filozófiai és vallási alapjai
- Környezeti nevelés az iskolai tantárgyakban (10-18 éves korig)
- Környezeti nevelés klubok, akciók szervezésével
- Környezeti nevelési lehetőségek a bemutatóhelyeken, múzeumokban
- Környezeti nevelés játékok, vetélkedők keretében
- Környezeti hatások az emberi szervezetre
- Az iskola mint élettér
- Erőforrások, energiagazdálkodás

A kötetek megjelenéséről, a megrendelés módjáról a környezetvédelmi oktatóközpont hálózat és a pedagógiai intézetek útján tájékoztatjuk az érdeklődőket. Technikai okokból elsőként a Réce-füzetek második kötete jelenik meg. Így szeretnénk biztosítani azt, hogy e táborozási kézikönyvet már az idén nyáron is sikerrel használhassák. Ára 320,- Ft lesz, melyhez postai szállításnál a költséget is felszámítjuk. Tíznel több példány megrendelése esetén 5%, harmincnél több esetén 10% kedvezményt tudunk biztosítani.

Megrendeléseiket, észrevételeiket, véleményüket az alapítvány címére várjuk:

ALAPÍTVÁNY A MAGYARORSZÁGI KÖRNYEZETI NEVELÉSÉRT

1055 Budapest, Markó utca 29.

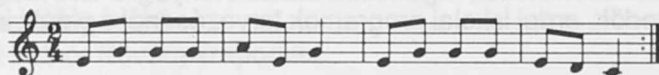
A sorozat további köteteinek kiadásához támogatókat keresünk.

Adományokat a Budapest Bank 380-20854 (Bp. Etele u. 57.) bankszámlánkra várunk.

Gryllus Vilmos DALOK címmel jelentetett meg hangkazettát és ahhoz tartozó kottásfüzetet. A mű-

vészi és pedagógiai szempontok összekovácsolásával komponált dalok ritmizálása, dallamvezetése-

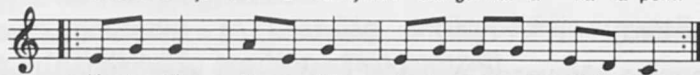
Gólyahír

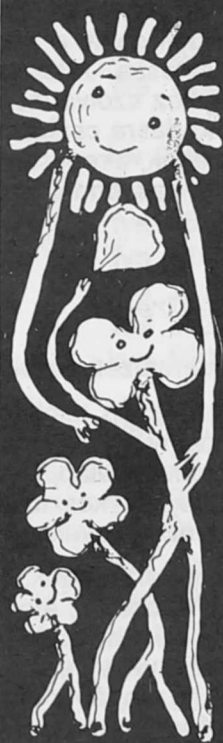
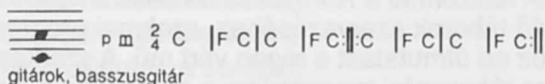
1. Mi szél ho-zott, kis fu-tár? – Nem szél ho-zott, nap-su-gár.

2. Ked-ves gaz-dád ki le-het? – Fű-ne-ve-ő ki-ke-let.

3. Sml a jó hír a-ra-nyom? – Sár-gul-hat a ka-la-pom!

Jó a hír, jó a hír, is-ten ho-zott, gó-lya-hír!

se, hangulata a versekhez igazodik, de mindig figyelembe veszi a kisiskolás korosztály képességeit, hangterjedelmét, hangfekvését. A dalszövegek kiváló magyar költők versei. Ajánlom a kazettát és a dalosfüzetet bensőséges, harmonikus ünnepségek rendezéséhez, de táborban, túrán, erdei iskolában is jó hangulatot teremthetnek e bájos dalocskák.

(A szerk.)

Kaán Károly élete és munkássága

Kaán Károly Nagykanizsa szülötte. 1867. július 12-én látta meg a napvilágot. Szülei is Nagykanizsán születtek és ott éltek. Id. Kaán Károly ügyvéd volt, az 1848-as Szabadságharc idején mint a kanizsai nemzetőrség kapitánya őrszolgálatot vezetett a Mura partján. Édesanyja Thenn Anna Mária négy gyermeket hozott a világra. Az ifjú Károly 6 éves korában vesztette el édesapját. Tanulmányait Nagykanizsán kezdte, a gimnáziumot a piaristáknál végezte. Nagybátyja – aki Batthyány Lajos özvegyénél volt erdész – nyaranta meghívta az ifjút. Ő kedveltette meg a természetet, s főleg az erdőt a fiúval, hatására folytatta tanulmányait a Selmecbányai Erdészeti Akadémián.

A főiskola befejezése után 1888-ban a beszercebányai erdőigazgatóságnál az államrendészet szolgálatába lépett. Képességeivel hamarosan kitűnik. Nyitott szemmel jár mindenütt, észrevesz és megjegyez magának mindent, nem elégszik meg azzal, hogy megismeri az okozatot, keresi az okot vagy az okokat és vizsgálja, kutatja, lehet-e az eddigi célszerűtlen, nem helytálló, nehézkes vagy elavult rendszereken, megoldási módokon javítani, helyesíteni vagy helyettük újat alkotni.

1887. évi külföldi tanulmányútján állami ösztöndíjjal bejárja Németországot, Ausztriát, Galiciát és Bukovinát, s ez meghatározza fejlődését. Rendkívül gazdag tapasztalatokkal tér haza s megalapozza későbbi munkásságát.

Külföldi útjáról a földművelésügyi miniszternek terjedelmes tanulmány keretében számol be, amelyért külön miniszteri elismerésben részesül.

1899-ben az Erdészeti Lapokban megjelenik *Átalakulások az erdei termékek szállítóeszközeiben* című első tanulmánya. Ezt a munkáját, mint az abban az évben megjelent három legjobb szakmunka egyikét, az Országos erdészeti Egyesület jutalomban részesíti.

Pályája első időszakában a kincstári erdőgazdálkodás fejlesztésére, korszerűbbé tételére fordítja minden figyelmét. Figyelme középpontjában a szállítóberendezésekkel feltárt erdőgazdaság áll, amelyben fokozatosan felújító vágással kapcsolatos házikézelés folyik.

Külön tanulmányban foglalkozik az erdők gyérítésének fontosságával. Számszerű adatokkal bizonyítja, hogy a szakavatott gyérítések végrehajtásával mennyi – eddig pusztulásra kárhoztatott – faanyag menthető meg a köz javára, s egyben a gyérítésből kikerülő faanyagok a beruházások törlesztésénél milyen nagy segítségére lehetnek a birtokosnak.

Meggyőző erővel mutat rá a tarvágással szemben a fokozatos felújító vágások különféle módjainak nagy előnyeire, amelyek nemcsak a talaj termőerejének megóvását, értékesebb faanyag termelését, de a jövő faállomány költségmentes, vagy lényegesen kevesebb költséggel való sikeres életrehevését is biztosítják.

Bizonyítja, hogy az erdő, ahol a befektetés csak hosszú idő után térül meg, s ennek folytán elűt más közgazdasági ágaktól, csak a tartamos és okszerű kezelés mellett válhat tulajdonosának és a köznek javára.

A kincstári erdőgazdaságokban az 1900-as évek elején sikerült bevezetnie a házikézelést.

Közben felfigyel a *Magyar Mérnök és Építész Egylet* műszaki minősítés rendezése ügyében készült tervezetére, amelyben az erdőmérnökökre nem tértek ki. Kaán Károly írásban fordul az *Országos Erdészeti Egyesülethez*, felhívja a figyelmét és közbelépését kéri. A Magyar Mérnök és Építész Egylet tárgyalásra hívja meg az Egyesületét, ez eredménnyel jár és a mérnöki ágazatok közé az erdőmérnökök is bekerülnek.

1908-ban *Darányi Ignác dr.* földművelésügyi miniszter szolgálattételre a minisztériumba rendeli be és még ebben az évben megbízza egy természetvédelmi munka megírásával, amely ezután *A természet emlékei fenntartása* címmel 1909-ben jelenik meg.

1911-ben *Erdőgazdasági eredmények és azok gazdaságpolitikai következtetései* című adatgazdag tanulmányában az elért eredményekről számol be és a kitermelt anyagok értékesítésének előnyeit ismerteti.

1913-ban tartja meg az Országos Erdészeti Egyesületben *Államerdészeti közigazgatás a nyugati országokban* című felolvasását, s ezzel a gyakorlati erdőgazdaság tárgyköréből kilépve először foglalkozik az erdészeti közigazgatás kérdésével.

1916-ban miniszteri tanácsosi címmel a kincstári erdők főosztályának főnöke lesz, majd a Faértékesítő Hivatal az ő irányítása alá kerül.

Az állami erdőbirtokok jelentős csökkenése következtében új intézkedések váltak szükségessé.

1920-ban jelenik meg a *Köztelekben. „Erdőt az Alföldre”* című tanulmánya, és ezzel megindítja alföldfásítási nagy akcióját.

Az eddig hasznolt nem, vagy alig hozó területeket óhajtja hasznosítani, és pedig úgy, hogy az alföldi erdők védjék a mezőgazdasági területek termőerejét, csökkentsék a szelek káros hatását s ezenkívül mikroklimatikus, és szociális szempontból is felhasználhatók legyenek.

Ugyanebben az évben hagyja el a nyomdát *Erdőgazdasági politikai kérdések* című bővebb tanulmánya. Ezt a munkát a Magyar Tudományos Akadémia 1922-ben a Kereskedelmi Bank jutalmával tüntette ki.

Az erdei alapokról, Az erdőbirtokhitelről, Az erdészeti igazgatásról és Az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról szóló írásokat 1923. évben a nemzetgyűlés az 1923. évi XVIII., XIX., XX. és XXII. törvénycikkénél iktatta be a törvénytarba.

1924-ben Kaán Károlyt a Magyar Tudományos Akadémia eddigi irodalmi munkássága elismeréséül levelező tagjává választotta meg.

1924. évben földművelésügyi minisztériumi államtitkár címet kap. Még ebben az évben megtartja a Magyar Tudományos Akadémián *Változások a Nagy Magyar Alföld képnél* című székfoglalóját és 1925-ben a Széchenyi-centenárium alkalmával mutatja be ugyancsak a Ma-

gyar Tudományos Akadémián a legnagyobb magyar nagy elgondolásairól írt tanulmányát *Széchenyi és a Nagy Magyar Alföld* címen.

Már eddigi irodalmi munkássága alapján is könnyen megállapíthatjuk, hogy nem mindennapi eredményeket, sikereket ért el, pedig írói képessége csak akkor kezd valójában kibontakozni, amikor 1925. év végén nyugalomba vonul és megszabadulva felelősségteljes hivatali gondjaitól, minden energiáját irodalmi tevékenységének szentelheti.

Meggyőződésévé válik, hogy az Alföld lehetőségeinek feltárásával tesz legjobb szolgálatot hazájának.

1927-ben a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelent – méreteiben is hatalmas művében *A Magyar Alföld*-ben megállapítja: "a természet rendjének helyreállítása és fenntartása az Alföldön minden egyéb közgazdasági cél szolgálatával legalább egyenrangú, és már csak a gazdasági termelés érdekében is megelőbb és sürgősen megoldásra váró elsőrendű nemzetháztartási feladat!"

Ezt a munkáját 1929-ben „*Az Alföld problémája*” című műve követi, amelyben ugyanezeket a kérdéseket más oldalról vizsgálja meg.

Az Akadémiának A Magyar Alföldet 1928-ban a megelőző három évben megjelent közgazdasági munkák közül a báró Kornfeld Zsigmond-alapítvány díjával, „*Az Alföld problémája*” címűt pedig 1932-ben az utolsó 5 év alatt megjelent gazdasági munkák közül a Weisz Fülöp-alapítvány díjával jutalmazta.

1928-ban „*A Magyar Tudományos Akadémia és az erdőgazdasági tudományok*” című, szintén értékes munkáját a Magyar Tudományos Akadémia centenáriuma alkalmával mutatja be.

Minden elismerést megérdemel és széles körű érdeklődésre tart számot a „*Természetvédelem és a természeti emlékek*” című kötete is. Ebben nemcsak nagy fáradsággal összegyűjtött óriási adathalmazt tár elénk az ország természeti emlékeiről, de a természetvédelemre és a természeti emlékek fenntartására is megfontolandó elgondolásokat nyújt. Az Akadémia ezt a munkáját is jutalmazta, mégpedig a Vitéz József-díjjal.

1934-ben a finn erdészettudományi társaság, a *Suomen Metsätietseinen Seura* tiszteletbeli tagjának választotta, 1938 decemberében pedig a földművelésügyi miniszter az 1935. évi IV. t.c. értelmében megszervezett Országos Természetvédelmi Tanács elnökévé nevezi ki. Nagy lelkesedéssel foglalta el ezt az állást és korát megcáfoló lendülettel látott a nagy feladatok megoldásához.

1939-ben jelenik meg *Alföldi kérdések* című legnagyobb munkája, amely az Erdészeti Lapok részéről is kellő méltatásra talált.

Előszavában megokolja, miért adta ezt a címet és így folytatja: „Vonatkozhatik e cím egy kötetre, de többre is, ezért a közelebbi tájékoztató céljából alkalmaztam alcímet is (Erdők és vizek az Alföld kérdéseiben). Szándékom ugyanis, hogy Isten segítségével ilyen terjedelemben és alakban, fokozatosan a többi részt is megírom.” Erre, váratlan halála folytán, a ma-

gyar szakirodalom örök kárára, sajnos már nem kerülhetett sor.

Halála előtt pár hónappal jelent meg utolsó értekezése a *Zeitschrift für Weltforstwirtschaft* által közreadott magyar vonatkozású külön számban, „*Naturschutz, mit Hinsicht auf die Geschichte der ungarischen Forstwirtschaft*” címmel.

Halála után, a Magyar Mérnök és Építész Egylet f. évi április hó 17-én tartott közgyűlésén adták ki az „*Alföldi kérdések*” című munkájáért az egyleti aranyérmet. Ezt a munkáját, ugyancsak halála után, az Akadémia a Serbán-díjjal tüntette ki.

Kaán Károly egész hivatali működését és irodalmi munkásságát bámulatos sokoldalúság jellemzi. Mindig a köz érdekeit tartotta szem előtt.

Céljainak elérése érdekében itt-ott talán túl gyors tempót diktált, s talán erélyesebb eszközöket használt, ezért sokan nem értették meg, vagy félreértették.

Az önálló kötetein kívül igen sok cikke jelent meg szaklapokban, folyóiratokban.

Egész életében nagyon elfoglalt ember volt. Szabad idejét családjának szentelte, velük együtt nyaralt a Balatonnál, Felvidéken és Erdélyben, de az osztrák Alpokat is látogatták. Szerette a társaságot. Mint már említettük, nyugdíjazása után is tovább dolgozott, részt vett az MTA Nyelvművelő Társaság-ában és Természetvédelmi Bizottság elnöke volt. Tovább dolgozott az „*Alföldi kérdések*”-en, s erről még két kötetnyi kézírata gyűlt össze, amely már nem jelenhetett meg. A háború alatt – könyvtárával együtt – megsemmisült.

1899-ben feleségül vette Raáb Margitot, aki erdészcsaládból származott, s biztos háttérrel nyújtott a nyugalmas munkálkodásához. Három gyermekük, s örökösükként hat unoka, hét dédunoka és ez ideig három ükunoka született.

Kaán Károly emlékét őrzi:

A nagykanizsai szülőházán elhelyezett emléktábla, a püspökladányi ERTI Tiszántúli Kísérleti Állomás parkjában álló mellszobra, a Szentgyörgy-hegyen elhelyezett emléktábla, a Badacsony-hegyen elhelyezett emléktábla, a Bükk hegység Jávor-hegyének délkeleti oldalán lévő forrás, a Pilis hegység Apátkúti völgyében a Kis Kilián alatt foglalt forrás, a budapesti Nagy-Hárs-hegyi kilátó.

A Madarak és Fák Napjának megünnepléséről

Régi hagyományai vannak ennek a kedves ünnepnek. 1906-ban az Országos Állatvédő Egyesület javaslatára Apponyi Albert közoktatásügyi miniszter elrendelte az ország összes népiskoláiban a Madarak és Fák Napja megünneplését. Az Országos Állatvédő Egyesület az említett előterjesztésben ígéretet tett arra, hogy a tanítók és tanárok munkájának megkönnyítése céljából pályázatot hirdet a Madarak és Fák Napjára alkalmas előadások írására, és a jutal-

mazott pályamunkákat ingyenesen fogja a néptanítók rendelkezésére bocsátani. A beérkezett 33 pályamunka közül jutalomban részesítettek ötöt, azokat az Országos Állatvédő Egyesület 1908-ban egy kötetben adta ki. A kötet előszavában ez olvasható: „Tekintsék a Madarak és Fák Napját az iskola egyik legszebb ünnepének, és igyekezzenek annak jelentőségét a gondjaikra bízott gyermekekkel is megértetni, azok szívébe a természet iránt való szeretetet beoltani.”

A kötetben részletes leírás van az öt pályamunkáról, amelyeket izlése szerint használhatt fel minden pedagógus, aki az ünnepséget előkészítette. Ezek az ünnepségek az adott időszakban megfeleltek a kor igényeinek. A mai felnőtt társadalom szívesen emlékezik vissza a gyermekkorában évente ismétlődő – már a közelgő vakációt sejtető – házi ünnepségekre.

A Madarak és Fák Napja nagyon kedves ünnep volt régen. Lázasan készültek kisebb-nagyobb közösségek – ki verssel, ki prózával, ki zenei produkcióval – az eseményre, amelynek központjában mindig a természet állt, az újjászülető életet hangsúlyozva. A megújulást demonstrálta az akkori ünnepségek egyik fontos programja, a faültetés és a fészekodúépítés. Az említett pályamunkák útbaigazítást adtak a pedagógusnak, honnan szerezze be a facsemetéket, hogyan oktassa tanítványait a fanevelés fortélyaira, faiskola fenntartására.

Az idő előrehaladtával ezek az ünnepségek szomorúan megkoptak. Elmaradtak a fészekodúkészítési munkák, a faültetések, a jobbára csak a rendezvény majális jellege maradt meg. Végül ez is nyomtalanul eltűnt.

Az elmúlt tíz esztendőben újra feléledt a Madarak és Fák Napja igazi megünneplésének gondolata. Igaz, sokszor egy-egy ünnepséget – ami egynapos kirándulással járt együtt – az erdő szomrú látványa követett: megriadt vadak, fészkeket pánikszerűen elhagyó madarak, letört faágak, virágok és soha el nem pusztuló csúf szemét. Bizonyára nem ezt akarta Herman Ottó, aki így írt: „... a kertek gyümölcsfáin és minden alkalmas helyen ott van a költőházikó, benne a kert legszorgalmasabb munkásai, a cinegék, légykapók, rozsdafarkúk, fülemülék és egyebek. Ide kell törekednünk, édes magyar Népem... Tartóztasd vissza gyermeked a fészekszedéstől, mert az oktan rablás és a magad kára: s azontúl megkeményíti, már zsenigében is megrontja a gyermek szívét.”

A korszerű környezet- és természetvédelmi nevelés egyik sarkalatos pontja a tanulók tevékenysége. Igazi manuális tevékenység elsősorban a szabad természetben, a terepen lehet. Lehet a Madarak és Fák Napját korszerűen ünnepelni, sőt igazán csak most lehet. Nem az a cél, hogy majálist rendezzünk új tartalommal. De célunk az, hogy fészekodút építsünk, fát ültessünk és olyan osztályfőnöki órákat szervezzünk, ahol mindenki beszámol a saját munkájáról (hogyan végezte a téli madáretetést, milyen

verset, prózát, közmondást, szólás-mondást ismert meg, amelyek a természettel kapcsolatosak, s hogyan fogta össze ezeket egy csokorba, hogyan ápolt növényeket, esetleg ültetett fát stb.)

Sok segítséget kapnak az iskolák a Madarak és Fák Napja korszerű megünnepléséhez. Az ENSZ Környezetvédelmi Programja kezdeményezésére 1983-ban globális méretű akcióprogram indult „Minden gyermeknek egy fát” jelzővel. Ez a mozgalom szorosan kapcsolódik a minden évben rendszeresen ismétlődő Fásítási Hónaphoz és a Mini-arborétum – Iskolaerdő-akciókhoz. A településfásítási társadalmi tevékenységet sok országos hatáskörű szerv segíti.

Természetesen előnyös helyzetben vannak a vidéki iskolák, hiszen a környékükön mindenütt találni beültethető területet. Az „aszfalt-iskolának” vajmi kevés lehetőségük van iskolaerdőket telepíteni, miniarborétumokat létrehozni. De odút a városi iskolák is kihelyezhetnek, téli madáretetést is végezhetnek, sőt élőskarkot is készíthetnek.

Ancsel Éva

Bumfordiak voltunk Ancsel Éva óráin. Amúgy nagymenő bölcsészek, de Éva néninél bizony bumfordiak. Megfeszültünk, hogy valami nagyon meglepőt, valami nagyon okosat mondjunk. Mert az nem lehet, hogy itt ül velünk ez az apró asszony, mindenre tudja a választ, amire meg a kérdést sem találtuk meg, szavai, mondatai egyszerűek, akár ruhája és meglegséget sugároznak, akár tekintete. Az egyszerűen nem lehet, hogy ne pörgessük teljes fordulatra agyunkat, igyekezve felvenni a tempót, amellyel Ancsel Éva az eredetiséget a kimerült gondolatokkal, a merész meglátásokat a megtartó tradíciókkal váltogatta. Hát ezért voltunk bumfordiak. Szétszúrtak a tappancsaink, kipörgött a lábunk nagy igyekezetünkben.

Bumfordiak voltunk, ahogy órái után megkelestük, egyesével, valami nagyon fontos filozófiai problémával. Többnyire egyetlen mondattal megválaszolta, még ha a kérdés véletlenül valóban mély is volt. Még ha sok kötetnyi bölcsességet kellett is számunkra összefoglalnia: sikerült, mert mindig tudta, kihez szól. Azt is tudta, persze, bármilyen bonyolult és nagy horderejű a kérdés, nem ez a lényeg. Nem ezért mentünk oda hozzá. Egyszerűen jó volt vele. Neki magának legfőbb alapelve volt, hogy a gyereket nem nevelni, a gyerekek lenni kell. Persze, volt ebben valami káfkai: nagyon ki akartuk érdemelni. Tudtommal soha senkit nem utasított el, de soha meg sem próbálták, viszont butáknak, szemeteknek zseniknek és senkiknek egyforma esélyük volt. Ebben a tekintetben másfelől egyenrangúak voltunk a kultúrtörténet nagyjaival: Ancsel Éva tudta, tanította, a nagy művek mind a szeretetről szólnak. Tudta, a legnagyobb

bak is olyan bumfordiak, mint mi bölcsészhallgatók. Tudta, mi izgatta igazán Kafkát vagy Csehovot, Shakespeare-t vagy Wittgensteint. Együttérzéssel, megértéssel közeledett hozzánk, mert tudta, milyen rettenetesen nehéz megérteni a nagy és fontos dolgok mögött a lényegét. Ancsel Éva tudta, az igazán nagy műalkotások a szeretetről szólnak. Tudta, a mi nagy bölcsészhallgató bölcsességeinkkel azért ostorozzuk, mert jól esik meleg tekintete, jó beszélgetni vele.

Persze Ancsel Évát nem csak bumfordi egyetemisták keresték meg, akiknek jó volt vele lenni. Megkeresték ravasz menők és somfordálók is. Az effektus azonban ugyanaz volt: ha már ilyen okos emberhez jövök, mondanom kell neki valami okosat. Igaz, somfordiék tudták, amit az együgyű bölcsészek nem: nincs okosság, csak hírérték. Mondtak hát titkosat, titkokat. Ancsel Éva egy kicsit olyan is volt, mint a delphoi jósdá: mindenki hozzá járt jóslatért, hálából pedig elkotyogták titkaikat. Így hát Ancsel Éva többet tudott azokról mind ezek, ezekről, mint azok. Szavainak értelmét pedig többnyire csak sejtették, hiszen ha megértették volna, eszükbe sem jut hozzá somfordálni. De talán mégis kapisgáltak valamit. Különböztet miért tértek volna vissza? Talán rájuk is volt olyan hatással, hogy kirángatta őket sunyiságukból, vörösszőnyegükről a sima parkettre penderítette őket, ahol kikapartak tapancsaik és bamba melákságukról maguk is elhitték, hogy csak bumfordiság.

Az is világos és hozzá tartozik a dolog pszichológiájához, hogy A Szakma számára Ancsel Éva nem csak etalon, hanem felettes én is volt: aki egy kicsit is adott magára, meggondolta, vajon nem tudná-e nagy apparátussal kiizzadt dolgait néhány Ancsel-féle mondatban elmondani. Valószínű, hogy az Ancsel Éva után támadt úrben eltűnik ez az önkontroll és megárad a tudálékosság.

Aminthogy tudálékosság lenne tudományos érdemeit is tovább sorolni, inkább vállalom a bumfordiságot, és kimondom, legjobban az hiányzik, hogy nem lehetek vele. Csak úgy. Mert jó. Mert ő nagyon jó – volt.

BAKTAY MIKLÓS

Tehetséggondozás könyvtárral/könyvtárban

Az MKE Könyvtárostanárok Szervezete pályázatot hirdet valamennyi iskolatípusban működő könyvtárostanárra részére.

1. Pályázni lehet olyan könyvtárra épülő pedagógiai programokkal, amelyek egy-egy szakterületen és/vagy nevelési területen a tehetséges tanulók minél korábbi felismerését, ill. a tehetségek differenciált és hatékony fejlesztését szolgálják az iskolai és/vagy más könyvtárak és

az információhordozók széles körű felhasználásával.

A pályázat bemutathat tanórai és tanórán kívüli tevékenységet egyaránt.

2. Formailag ill. műfajilag a pályázat elméleti metodikai tanulmány, speciális tantervi program (szaktárgyi vagy tantárgyközi) óravázlat-sorozat, feladatgyűjtemény egyaránt lehet.

A pályaműhöz kérjük csatolni mellékletként a pedagógiai programot szolgáló anyagokat, nyomtatott és nem nyomtatott (AV anyagok, számítógépes program stb.) dokumentumokat, segédleteket, s ha vannak: az eredményességet dokumentáló méréseket. Maga a pályamű ne legyen több egy ív terjedelménél!

3. A pályázaton a könyvtárostanárok önállóan, vagy más szakos tanártársaikkal közösen is indulhatnak.

4. A pályázati anyag beküldendő 1993. szeptember 20-ig a *Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtára* címére:

9701 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.

Eredményhirdetés a Könyvtárostanárok Szervezetének e témával foglalkozó szakmai tanácskozásán lesz ez év novemberében Kecskeméten.

Pályadíjak: iskolafokozatonként egy-egy különdíj és

1 db I. díj 20 000,- Ft

1 db II. díj 15 000,- Ft

1 db III. díj 10 000,- Ft.

Öntevékeny gyerekközösségek

Ej-haj, föl a fejfel...

Zajlik az iskolaév. Szülői minőségünkben egy pillanatra föllélegezhettünk. Mert kiadások ide vagy oda, de legalább egy ideig délelőtt nincs gond a gyerekekkel. Persze, ha jól tanul. Vagy legalább tanul. Ha nem csavarog, legalább tanítási idő alatt. A délután, az már más lapra tartozik. A mi dolgunk, hogy gondoskodjunk a nyelvórákról, a sportról, meg az egyéb extrákról. A hétvégeken pedig? Örülhetünk, hogy a miénk a gyerekek...

De csakugyan teljesen nyugodtak vagyunk-e szülőként? Nincs-e azért olykor-olykor valamiféle hiányérzetünk? Vagy ha netán még azt is észre tudjuk venni, hogy magányos. Ilyenkor eszünkbe jutnak (ha eszünkbe jutnak, vagy ha egyáltalán vannak) saját gyerekkori közösségi élményeink...

Az efféle értékálló élmények begyűjtésére leginkább a különböző gyerekmozgalmak teremthetnek alkalmat.

Az iskolán kívüli, mozgalmi jellegű nevelési formák akkor kezdtek kibontakozni, amikor a robbanásszerű iparosodás „iparosította” az iskolai oktatást is, a városiasodás pedig távolabb sodorta a gyerekeket a természettől és a szülői háztól. A gyökereket ennél fogva természetesen Amerikában találjuk meg. Amikor az angol *Ba-*

den Powellt amerikai cserkészvezetők (anno 1910) „a cserkész atyjának” nevezték, a mozgalomalapító egész sor amerikai kezdeményezést sorolt föl, melyekből szerény vallomása szerint „összelopkodta” a maga módszerét. Érdemes idéznünk egy-két, e vallomást alátámasztó passzust a Magyar Cserkészvezetők Könyvéből (1922):

„Az első lépés *Daniel Carter Beard* nevéhez fűződik, aki megszervezte az *Úttörő fiúkat* (The Boy Pioneers). Kimondott célja volt: visszavezetni a gyermeket a természetbe s átélteni vele az egykori »mezítlás, barna arcú« amerikai fiúk romantikus életét. Fokozni kívánta a fiúk természetes tevékenységét, divatba hozta a régi játékokat, s programba vette a jellemnevelést. Első lépés volt, hogy kiszakította a fiúkat a felnőttek társadalmából, s a halványan pislogó családi tűzhely pótlására a nagyvakációban a tábortűzet tette a fiúk életének meleg központjává. »Vissza a természethez és a tábortűzhöz!«

(...) *Thomas Chew* megalkotta az *Amerikai Diákegyesületek Szövetségét* (The Federated Boy's Clubs of America). Nagy tervek keresztülvitelénél gyakorlatilag rávette a fiúkat, hogy lehet közös erővel véghezvinni olyasvalamit, amire egymagában képtelen az ember. A fiúélet rendezésére irányuló törekvéseket Amerikában az ifjúság nagy szeretete hozta létre. Minden más nép akart valamit az ifjúsággal, a nemzeti, faji vagy vallási eszmék szolgálatába akarta állítani; Amerika a gyermeket egyszerűen csak gyermeknek akarta. Ez a felfogás erősen rányomta bélyegét az amerikai cserkészetre is.”

E mélyből fölfénylő „amerikai anizs” csaknem százéves. A csaknem száz év alatt sok víz lefolyt a Dunán – térjünk csak vissza a saját portánkra és a jelenbe! Nézzük, hogy ma, Magyarországon – miután a mi ifjúságunkat is igencsak megpróbálták e század folyamán különféle eszmék szolgálatába állítani – mennyire szeretjük és becsüljük ifjúságunkat; milyen kereteket teremtetünk gyerekeink közösségi nevelődéséhez?

Ne térjünk ki ezúttal azokra a *minőségi iskolákra*, amelyek igyekeznek az oktatást a neveléssel és a szabadidei művelődéssel egységbe foglalni, vizsgáljuk csak a szabadidős mozgalmakat.

Napjainkban tucatnyi bejegyzett gyermekszervezet működik Magyarországon. A másfél millióra becsült általános iskolás korosztálynak mintegy tíz százalékát tudják tagjaik sorában. Ha futólag áttekintjük a színskálát, két hagyományos mozgalom- vagy szervezetcsaládnak, közös leszármazottainak és új szerveződéseknek a jelenlétét állapíthatjuk meg. Hagyományosnak tekinthetők a *cserkészek szövetségei* és az *úttörőcsapatok területi és egyéb szerveződései*. Érdekes szint jelentenek azok a *szakmozgalmak*, amelyek például *művészeti* vagy *hónismereti* tevékenységükre összpontosítva figyelmüket, a szükséges mértékben támaszkodnak cserkész- és úttörő-hagyományokra. Új jelenség például a *természetvédőknek* az ökológiai mozgalommal rokonságot tartó, önálló szervezetbe tömörülése.

Vannak iskolák, melyek országos mozgalmaktól függetlenül hozzák létre saját *szabad-*

dős szervezeteiket, s települések is, melyek *gyerekönkormányzatokkal* kísérleteznek.

Mint látjuk, ha a skála széles, a paletta színes, léteznek és működnek pedagógiaiilag értékes gyerekközösségek iskolában és iskolán kívül. Csak egyben nem lehetünk bizonyosak: elegendő-e vajon, ha csak minden tizedik gyereknek jut valamiféle közösségi háló?...

Gyerek-önkormányzatok

Ezúttal nem a diák-önkormányzatokról lesz szó. Magyarországon is kialakulóban van egy olyan sajátos nevelési forma, amely a gyermeki játékosságot használja fel a legmagasabb rendű pedagógiai cél: a demokratikus állampolgári magatartás elsajátíttatása érdekében.

A modell Franciaországban jött létre a Nemzetközi Gyermekév (1979) folyamán. Megalkotói abból indultak ki, hogy a gyerektársadalom amúgy is szerveződik (bizonyára francia barátainknak is voltak rossz tapasztalataik e szerveződés egészségtelen kinövéséről), miért ne szerveződjék hát – gondolták nagyon helyesen – olyan keretek között, amilyenek közt a demokratikus mintákat követő felnőtt-társadalom igyekszik élni?

Igaz, a felnőtt-társadalomnak több ezer éves vívódásaiba került a demokratikus politikai modell meggyökereztetése, hisz az emberiség eredendően magával cipeli az erőszakon alapuló hierarchiát (ami, valljuk be, makacsul előbukkan a magukra hagyott gyerekközösségekben is), ám azért – a játék kedvéért! – a gyerektársadalom is hajlandó elfogadni a demokratikus játékszabályokat.

Franciaországban tehát néhány településen kezdeményezték majd' másfél évtizede a települési gyerek-önkormányzatok létrehozását... A továbbiakban nem a francia példáról lesz szó, hisz örömmel jelenthetjük, hogy a modell nálunk is gyökeret vert. Szóljunk hát a hazai kezdeményezésekről.

Nincs még egy éve, hogy hivatásos és önkéntes közösségfejlesztőknek, népművelőknek, pedagógusoknak és önkormányzati tisztviselőknek egy tanácskozásán Törje község polgármester-asszonya beszámolt egy sajátos közösségfejlesztési kísérletről. Ennek lényegét pedig így lehetne összefoglalni.

Pedagógusoknak és önkormányzatnak egyaránt gondot kezdett okozni a szabad idejében magára hagyott ifjú korosztály. Különösen pedig az általánosiskolásokkal volt gond, hisz a nagyobbaknak jó része – tanulmányai vagy munkája kapcsán – már más településekhez (is) kötődött. A kisebbekre ellenben hirtelen rászakadt a nagy „szabadság”, mert a szabadidejüket addig így-úgy szervező úttörőszervezet felbomlott, más közösségek pedig nem léptek a helyére. E különféle veszélyekkel fenyegető közösségi űr betöltésére találták ki a Zala megyei községben a francia modellre rimelő települési gyerek-önkormányzatot.

Noha az első számú kezdeményező pedagógus volt, a megvalósításban melléje állókkal együtt igyekezett a játékot minél inkább kiszabadítani az iskola falai közül. Igaz, a „választási események” zömmel az iskolában zajlottak le –

dehát faluhelyen a felnőtt-közéletben is jelentős szerep jut az iskolaépületnek és a tantestületnek –, ám a lebonyolításban legalább ekkora rész jutott az önkormányzatnak, hisz az ötlet legfőbb pártolója és életre segítője a polgármester asszony volt, s a játékszabályok megalkotásában sokat segített a jegyző (úgyisintén asszony), merthogy a gyerek-önkormányzati választás természetesen a valódi önkormányzati választás szabályai szerint ment végbe. (A szabályai szerint, de a gyakorlatban jóval tisztábban – általános felnőtt-választási tapasztalatainkhoz képest.)

A továbbiakban a gyerekönkormányzat kissé nehezebb talajra sodródott, hisz a választási játéknál jóval nehezebb a mindennapokban helytállni – egyáltalán feladatot, szerepet találni. (De nemigen van ez másként a felnőtt-világban sem.)

Amikor a türjei gyerek-polgármester és -önkormányzati testület a helybéli községhez táncstermben bemutatkozott a Közösségfejlesztők Egyesületének 20–25 érdeklődő tagja előtt, teljes bizonyossággal csak annyit lehetett a kezdeményezés javára írni (persze, ez sem kevés!), hogy ízelítőt adott egy szétesésre ítélt gyereknemzedék egy iskolányi-falunyi töredékének a közös játék, a közösséghez tartozás élményéből. A múlt év tavaszi találkozó óta azonban mozgalommá bokrosodott a türjei csíra. Ősszel már hat gyerek-önkormányzat ifjú tisztségviselői és felnőtt segítők találkoztak a Nógrád megyei Nézsán és Terényben. (Természetesen mindkét faluban működött már megtekintésre érdemes gyerek-szervezet.)

Az egyre szélesedő érdeklődésre való tekintettel az esztendő vége felé újabb találkozót kellett szervezni – ezúttal Budapesten. A működő szervezetek képviselőin kívül sokan jöttek más településekről is olyanok, akik hasonló kezdeményezésekről gondolkodnak. A mozgalmat immár a Települési Gyermekekönkormányzatokat Segítők Egyesülete (önálló jogi személy, türjei székhellyel) szervezi (a Közösségfejlesztők Egyesületének szakmai támogatásával). Az előbb említett egyesületnek az év végén 19 (felnőtt) tagja volt, négy megyéből.

A decemberi, Corvin téri találkozón hat település gyerek-polgármestere vázolta testületének tevékenységét. A tevékenységi kör általában az alábbi területeket érinti: szórakozási alkalmak (jeles napi ünnepségek, diszkók) és sportversenyek szervezése, újság megjelentetése, együttműködés a környezetvédő mozgalmakkal és a faluvédő egyesületekkel, játszótérek, jégpályák létesítése, gondozása, talált tárgyak kezelése, használt holmik vására, házigazdai közreműködés önkormányzati és egészségvédelmi szaktáborokban. Mint látjuk tehát, a gyerek-képviselők főleg a „szakigazgatás” területén próbálhatnak oroszlánkörmeket.

Amikor a legutóbbi találkozón több gyerek-polgármester megemlítette, hogy a munkájuk támogatását jelentő 20–30 ezer forintos takarékkönyveket is maguk kezelik, több – egyébként nyilvánvalóan gyerekszerető, és a demokratikus nevelés elveivel egyetértő – felnőtt résztvevő helytelenítésének adott hangot,

mondván, hogy a pénz komoly dolog, nem gyerekjáték. E megállapítással jelen sorok írójának is egyet kell értenie, ugyanakkor azt is meg kell kérdeznie, hogy hát a gyerekjáték nem komoly dolog? Különösen pedig, ha éppen a felelős, felnőtt életet modellje! 20–30 ezer forintnyinál nagyobb kockázatot is vállalnia kell a nemes cél érdekében egy-egy (többszörös intézményi háttérre is támaszkodó) felnőtt-közösségnek – főleg, ha az ifjú korosztály szocializációjának segítésére szövetkezett.

Az anyagi kérdésekben való felnőtt aggályoskodás kapcsán fölmerült a kérdés: vajon mennyire valóságos önkormányzatok ezek a gyerek-önkormányzatok? Mennyire érezheti benne a gyerek felelős személyiségnek önmagát – avagy nem érzi-e inkább magát a felnőttek kénye-kedve szerint hol hosszabbra, hol rövidebbre eresztett pórázon? Többen feszegetni kezdték hát a jelen lévő felnőttek közül: milyen jogosítványokkal bírnak e választott gyerektestületek? Van-e lefektetett – és partnereikkel (a felnőtt-önkormányzattal és a tantestülettel) – közösen elfogadott együttműködési szerződésük, melynek pontjai mindkét (avagy mindhárom) oldal esetleges „törvényszegéseit” megfelelően szankcionálják? E kérdés is némi berzenkedést váltott ki a jelen lévő – nyilvánvalóan gyerekszerető, és a demokratikus nevelés elveivel egyetértő – felnőttek némelyikéből. Nem kétségszörre vonva e kollegáink legjobb szándékait és a gyerekközösség-teremtés terén elért példászerű eredményeit, nem hallgathatjuk el azon véleményünket, miszerint társadalmi fejlődésünk jelenlegi szakaszában talán a személyes kapcsolatok melegségénél is (ami minden korban egyaránt fontos!) fontosabb az érdekcsoportok közötti kapcsolatok szabályozottsága – ez jelenti a polgári lépcsőfokot, melyet nem léphetünk át, nem kerülhetünk meg, ha ki akarunk kapaszkodni a szociál-feudális-paternalista ingoványból, melyben a felnőtt sem lehet igazán felnőtt, nemhogy a gyerek fölemelt fejű felnőtté válhatna.

Magunkat csapnánk be, ha nem akarnánk tudomásul venni, hogy az ifjúság valóságos érdekcsoport – még akkor is, ha sokszor nem, vagy éppen rosszul fogja föl a saját érdekeit. Egy százféle gonddal küszködő társadalomban nagy a veszélye annak, hogy ez a korosztályi csoport elszaggasson minden köteléket, ami a szülők, a nevelők, a jövődöbéli munkáltatók és a társadalompolitikusok nemzedékéhez köti. Ezt megelőzendő, a felnőtt társadalomnak folyamatosan kell tanulnia, hogyan szólítsa meg egy-egy adott pillanatban önnön gyermekeit. E tanulási folyamatnak egy mozzanata a települési gyerek-önkormányzatok kezdeményezésével való kísérletezés. Az eddigi eredmények biztatóak. Több magyarországi településen örömmel fogadták és javukra fordították a gyerekek a felnőttek által kínált közösségi-tevékenységi kereket – s hasonlóképpen fogadta a természetes célért való közös munkálkodás lehetőségét elsősorban e települések értelmisége, s többé-kevésbé a szülő-nemzedék szélesebb köre is.

Úgy gondoljuk, a fentebb leírt pedagógiai kezdeményezés megérdemli az országos szak-

mai figyelmet. Tudjuk, hogy a meglévő szerveződésekön kívül alakulóban vannak újabbak is különböző helyeken. Talán nem árt megemlíteni befejezésként, hogy a Gyermekönkormányzatokat Segítő Egyesülete tavaszra vagy a nyár elejére szeretné tető alá hozni a „Gyermekönkormányzatok Országos Fórumát”. E fogalom egyfelől módszertani konferenciát takar, másfelől egy esetleg megalakítandó gyerekszervezetet – hogy ne csak a segítőknak legyen már egyesületük! Kíváncsiak: sikerüljön a dolog, hisz ez is egy lehetőség gyerekeink „megszólítására”.

TRENCSÉNYI IMRE

Miből lesz a cserebogár?

Noha az óvodapedagógiában hazánk az elsők között törte az utat a múlt században, a szocializmus idején mintha háttérbe szorult volna az óvodás korú gyermekek nevelésének problémája. Talán mert a „szocialista hazafiságot” életkorukra nem lehetett szabni, gyermekverssekkel megalapozni. Ezért az előző rendszerben óvodás korú gyermekek nevelésével foglalkozó munkák megjelentetése, szélesebb körben való terjesztése sem volt rendszeres.

Ilyen előzmények után érthetjük meg igazán, miért jelentős *Balázné Szűcs Judit* könyve a vizuális nevelésről. Az óvónők és a pszichológusok tudják, hogy mekkora jelentőséggel bír a korai gyermekkorban a képi (vizuális) önkifejezés: amit a gyermek még nem képes kimondani, azt egy rajzlapon vagy gyurmafigurák segítségével ki tudja fejezni, meg tudja jeleníteni.

Telitalálat ilyen szempontból a bevezetőül választott *Spiró György*-féle önvallomás. Aki tudni akarja, milyen fejlődési fokokon megy keresztül egy „emberpalánta”, az ezen az irodalmi példán keresztül kap kedvet, hogy áttanulmányozza „tudományos” fokon, a Piaget-szakaszok ismeretében keresztül, vagy az óvónő személyes tapasztalatai nyomán a kérdést. Balázné első sorban saját tapasztalatai alapján fogott neki munkája megírásához. Sorai közt nagy munkaszeretetet és hozzáértést érzünk: igen mély empátiával rendelkezik a gyerekek, valamint a gyermekkor fejlődési fázisai iránt. Leírásai inkább gyakorlatias jellegűek, mindazonáltal könyve színes, hasonló élményekkel találkozhat a legtöbb óvónő mindennapi munkája során.

Tanulságos a kötet végén található színes képanyag, mely szorosan kapcsolódik a szöveghez. A könyvhöz szemléletes ábrák, fekete-fehér fényképek is tartoznak. A mű rendkívüli értéke, hogy a rajzfejlődést 2-8 éves korig a Piaget-szakaszok alapján írja le; kifejtésében egyetemesíti a nagy pszichológus fontos gondolatait saját tapasztalataival.

Balázné Szűcs Judit könyve nem csupán az óvónőknek és az óvodapedagógusoknak, hanem minden érdeklődő szülőnek, nem csupán a pedagógiában és a pszichológiában jártas, de kisgyermkekkel rendszeresen foglalkozónak ajánlható. Talán egyetlen „hibája” ennek a jól si-

került, ámde úttörő jellegű szakkönyvnek az ára (490,- Ft).

Az *Alex-typo* új, friss szemléletű, színvonalas (tan)könyvkiadó a kiadói palettán. Érdemes figyelni további könyveire. Egyre több az ilyen vállalkozó szellemű (tan)könyvkiadó. Az ember önkéntelenül is felszisszen: „Miből lesz a cserebogár?”

Balázné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár? Budapest, Alex-typo Kiadó. 1992. 490,- Ft.

JÁNOSI TIBOR

Továbbképzés

Az ELTE Zenei Tanszéke intenzív tanárto-vábbképzést szervez. Időpontja: 1994 január 3-8. (60 óra)

Témakörök:

- a magyar gyermekirodalom
- a kortárs zene az iskolában
- a reneszánsz zene előadási kérdései és lehetőségei az iskolában
- mozgás és tánc az iskolában
- improvizáció a zenében és a táncművészetekben.

A továbbképzés ingyenes, a helyettesítéssel járó kiadások a küldő iskolát terhelik. Utazási és szállásköltséget térítenek, napidíjat fizetnek.

Jelentkezni lehet:

Kollár Éva tanszékvezető
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar Zenei Tan-
szék

1055 Budapest, Markó u. 29.

Pályázat

Az *Örökség Alapítvány*, amely a gyermekek környezeti tudatosságának fejlesztéséért jött létre, pályázatot hirdet 6-18 éves, a világ bármely részén élő, magyarul író-olvasó gyermekek számára.

Magyarországi környezetvédelmi témájú gyermekrajzok és grafikák, lírai és prózai alkotások, publicisztikák, történelmi példákat és hagyományokat felelevenítő rövid munkák, tudományos-fantasztikus írások küldhetők a pályázatra.

Beküldési határidő:

1993. szeptember 1.

Cím: *Magyarok Világlapja*
1016 Budapest, Lisznyai u. 15.

Ülésezett a Gyermekszervezetek Kerekasztala

A Gyermekszervezetek Kerekasztalánál rendszeresen találkoznak, cserélik ki információikat a gyermek- és serdülőszervezetek veze-

tői. 1993. április 22-én az Országos Köznevelési Intézet székházában a Fiatal Sasok Országos Egyesületének, a Gyermekérdekek Magyarországi Fórumának, a Magyar Cserkészszövetség, a Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége, a Magyar Úttörők Szövetsége, a 4 H Klubok Magyarországi Szövetsége, a Pro Pátria Szövetség, s a Zabhegyező – Gyerekanimátorok Egyesülete képviseltette magát a találkozón.

A résztvevők ismertették szervezeteik aktuális helyzetét, az együttműködés jegyében döntöttek arról, hogy a készülő köznevelési és gyermekjóléti törvénytervezettel kapcsolatos álláspontjukról, állásfoglalásaikról minden esetben tájékoztatják egymást. Mint köztudott, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium Közneveléspolitikai Tanácsában az Úttörőszövetség a „diákoldal” reprezentációja lett, a hozzá címzett minisztériumi felkérésre – hogy az országos tanterv- és tankönyvtanácsba delegáljon szakértőket – a Kerekasztal közös választ adott, valamennyi szervezet saját szakértőit, adott profilhoz illő tárgykörben javasolják majd az úttörők a minisztériumnak.

Reménnyel üdvözölték az ifjúsági ügyekért felelős minisztert, az e feladatra minap kinevezett Surján Lászlót, aki körleveleiben az ifjúságpolitikai érdekegyeztető mechanizmus újraélesztését, az ifjúsági szervezetek igényeinek legmesszebbmenő figyelembevételét ígerte.

A Gyermekszervezetek Kerekasztala a miniszter által összehívott közelgő találkozóra készülve közös nyilatkozatban hangsúlyozta, hogy az ifjúsági érdekek általános körében autonóm módon artikulálódnak a gyerek- és serdülői érdekek, ezért megkülönböztető figyelemre számítanak az általuk képviselt nemzedékek nevében. A közös nyilatkozatban viszont elhatározták magukat minden olyan megkülönböztetésre irányuló törekvéstől, mely a gyerek- és serdülőszervezetek közé verne éket, s a gyerekek körében végzett munkát nem az esélyek egyenlősége elvén, s nem valóságos teljesítménye, hatékonysága szerint kívánja mérni.

A Magyar Villamos Művek Rt. iskolai programja

Magyarország demokratikus átalakulása nagyon fontos feladatot jelent a villamosenergia-iparág számára is. A villamos társaság(ok)nak a társadalom demokratikus intézményrendszerével, a társadalom rétegeivel, a nyilvánossággal és annak jelentős szereplőivel sokrétű, folyamatos, szoros kapcsolatot kell kiépítenie. Ezen kapcsolatok, a különböző szervezetekkel, csoportokkal, és egyénekkal folytatott állandó kommunikáció ugyanúgy feltételei a szolgáltatató társaságok konfliktusmentes működésének, mint a gazdasági, jogi stb. keretek.

Fentiek miatt az MVM Rt., mint az ország villamosenergia-ellátásáért felelős szervezet, stratégiájának lényeges részeként kezeli a nyilvánossággal való kapcsolattartást, a folyama-

tos kommunikációt. Ez a kapcsolat kétirányú, egyfelől szeretnénk minél jobban megismerni a fogyasztók igényét szolgáltatásunkkal szemben, kíváncsiak vagyunk a társadalom csoportjainak véleményére, elvárására működésünkkel kapcsolatban, másfelől pedig folyamatosan szeretnénk informálni a társadalmat céljainkról, elképzeléseinkről, annak érdekében, hogy jobban érthessék, és bizalommal kezeljék azokat.

Ezen céljaink elérésének feltétele azonban, hogy az egyes emberek számára az energetika alapkérdései, az energiaszolgáltatás műszaki, gazdasági, környezetvédelmi stb. összefüggései érthetőek, átláthatóak legyenek.

Ennek érdekében az MVM Rt., illetve az MVM-család részvénytársaságai fontos feladatuknak tartják az oktatás, az iskolai képzés területén végzett munkát. Célunk az, hogy az energetikai és a hozzá kapcsolódó ismeretek (hatékony energiafelhasználás, környezetvédelem stb.) széles körben szerepeljenek a tananyagban, hosszú távon az iskolai tanterv része legyen az ilyen ismereteket átadó oktatás. Tapasztalataink szerint az oktatási intézmények szívesen várják, örömmel fogadják az ilyen jellegű segítséget.

Fenti céljaink elérése érdekében felvettük a kapcsolatot a magyar köznevelés több intézményével. Előkészítés alatt áll az együttműködés szervezeti kereteinek megteremtése.

Az együttműködés az oktatási intézményekkel, felügyeleti szervekkel – igazodva egyrészt a villamosenergia iparág felépítéséhez, másrészt a köznevelés szervezeti rendszeréhez – két szinten zajlana, egyrészt az egyes oktatási intézményekkel, helyi, regionális szervekkel (pl. Regionális Oktatási Központ) az áramszolgáltató, illetve erőmű társaságok tartanak a kapcsolatot, míg az egész országra kiterjedő tevékenységet, az országos hatáskörű szervekkel való kapcsolattartást, oktatási anyagok készítését koordinálná a Magyar Villamos Művek Rt.

A program során alapvetően három irányban kívánjuk tevékenységünket folytatni:

- Kapcsolattartás a pedagógusképzés intézményeivel, a szakmai folyóiratokban való publikálás révén tájékoztatás (képzés, továbbképzés, információ)

- A közneveléssel való együttműködés az oktatási intézményekkel, iskolákkal való kapcsolat révén (oktatási segédanyagok, energia-tankönyv, tantervek)

- Egyes események, rendezvények alkalmával közvetlenül a diákokkal való kapcsolatfelvétel (iskolai vetélkedők, bemutatók, létesítmények látogatása)

Az iskolai program megvalósítása során a következő konkrét tevékenységeket kívánjuk végezni, illetve kezdeményeztük:

- *Oktatási anyagok készítése.* Előkészítés alatt áll az energetika teljes kérdéskörét felölelő oktatási segédlet-sorozat kidolgozása, mely a középiskolai oktatás során szolgál a tanárok számára segítségül. A 10-18 éves korosztály iskolái számára egyéb oktatási segédanyagokat, főlírasorozatokat, magyarázó ábrákat készítünk. Az iskolák között az energetika alapfogalmait

népszerűsítő könyvet terjesztünk. Terveink között szerepel egy energetikai tankönyv készítése.

– *Személyes kapcsolat pedagógusokkal.* El látogattunk néhány iskolába, hogy érdeklődjünk az együttműködés lehetősége iránt. Néhány felkért fizikatanár kidolgozta annak programját, hogy az energetikai ismereteket hogyan lehet az adott iskola tantervébe beilleszteni. A továbbiakban is fontosnak tartjuk a személyes kapcsolatot az iskolákkal, elsősorban programunk hatékonysága, elfogadottsága felőli visszajelzés érdekében.

– *Előadások, iskolai rendezvények szervezése.* A Mester utcai bemutatótermünkben rendszeresen szeretnénk iskolákat, tanárképző intézmények csoportjait, pedagógusokat fogadni, egy-egy, az órarendbe illesztett foglalkozás, vagy továbbképző előadássorozat keretében.

– *Szemléltető eszközök készítése.* A bemutatóteremben makettek, modellek állnak rendelkezésre az energetika különböző területeiről, ezek egy részét az iskolák kikölcsönözhetik.

– *Filmek, videók készítése.* Készítés alatt áll egy oktató videofilm-sorozat, melynek első filmjei már hozzáférhetőek. Terveink szerint több egyéb film is készül, és tervezzük a televízió gyermekeknek szóló adásaiban ezeket szerepeltetni, illetve az iskoláknak vetítésre átadni.

– *Iskolai versenyek.* A középiskolák körében kétfordulós, országos iskolai versenyt kezdeményeztünk (az első forduló pályázatainak kiértékelése jelenleg folyik). A versenyre középiskolai osztályok, egyéni tanulók pályázhattak, melynek során az energia hatékony, tudatos felhasználása témájában készítettek pályaműveket. A nagy érdeklődést, és a színvonalas pályázatokat tapasztalva, a továbbiakban rendszeresen (évente) kívánunk hasonló országos méretű versenyeket szervezni.

– *Létesítmény-látogatások.* Tapasztalataink szerint az átadott ismeretek elsajátításának hatékonyságát nagyban növeli a személyes élmény. A diákok, de a tanárok körében is igen nagy az érdeklődés az energetikai létesítmények látogatása iránt. Ilyen jellegű látogatások már korábban is voltak esetenként. Szeretnénk rendszeressé tenni ezeket, ennek szervezeti előkészítését most végezzük. A szóba jöhető létesítmények:

- atomerőmű
- hagyományos hőerőmű
- teherelosztó (országos, körzeti)
- vízerőmű
- villamos hálózati alállomás

– *Tanári továbbképző rendezvények, szakmai folyóiratok.*

Szeretnénk előadásokkal, ismertető anyagokkal résztvenni továbbképző konferenciákon, illetve a pedagógusok továbbképzésében segítséget nyújtani. Felvettük a kapcsolatot a pedagógusok főbb szaklapjainak szerkesztőseivel, szeretnénk ezen lapokban rendszeresen publikálni.

A 4 H program Magyarországon

Felélős kiadó: Nagy Miklós, Piremon, Debrecen, 1992.

A gyermekmozgalom pluralizálódása szemünk előtt lejátszódó folyamat. Bár időnként úgy érezni, lenne szándék arra, hogy *valamelyiket* a tucatnyi közül újra a legbefolyásosabbá kellene támogatni, azonban a realitások, a társadalom fogadókészsége s a gyermekmozgalmak mindegyikének toleráns önképe, sőt e mozgalmak egymás előtt is deklarált esélyegyenlőség-princípiuma tartósan biztosítja a sokszínűség, a választék civil gazdagságának őrzését.

A tucatnyi gyerek-, és serdülőmozgalom közül a Magyarországi 4 H klubok szövetsége mutatta be önálló kiadványban tevékenységét. A kiadvány bevezető Ajánlásában Mihály Ottó, aki a magyarországi 4 H klubok szövetségének is elnöke, a hazai iskolafejlesztések, alternatív pedagógiák mozgásában helyezi el a 4 H-t. „Egész pedagógiai gondolkodásunk – hangsúlyozza – egyoldalúan városcentrikus. Magyarországon a pedagógiát az 'urbaneducation' jellemzi, a falusi, a vidéki, a nem-ipari körzetek iskolázásának, az ott jelentkező képzésnek a gondoljai háttérbe szorulnak.” Ezzel szemben – véli a jeles pedagógiai kutató – a 4 H helye a „pedagógiai rendszertanban” a hazai alternatívák közt alig-alig képviselt „pluraleducation” körében van kijelölve.

Mi is az a 4 H?

A történelmi tanulmányból megtudjuk, hogy ez a mozgalom is a „Gyermek Évszázadának” hajnalán indult útjára, szinte egyidőben más *amerikai* gyermekmozgalmakkal (pioniroknak, indiánoknak nevezték a városi gyerekek játékcsoportait az Újvilágban, majd cserkészeknek a búr háborúból hazatérő tábornok „fiait” Angliában). Mindegyik mozgalom a *felnőtteket utánozó szerepjáték* szabályait kínálta a csellengő gyerekeknek. Hyde Bailey nem katonásdit, nem felderítősdit, nem indiánosdit játszott növendékeivel, hanem „farmeresdit”. A 4 H mozgalom története második nagy eseménye már legendát teremtett, s sodorta a világhír felé a mozgalmat. 1902-ben az Illionis-i klub minden tagja egy-egy uncia vetőmagot ültetett el, s várta a „termesztési” eredményeket. A mozgalom ekkor már viselte háromlevelű lóherés jelvényét, rajta 3 H betűvel (head = fejek, hands = kezek, heart = szív). 1911-ben írták hozzá a negyediket, az egészség (a *health*) jegyét, mint értékeiket teljessé tevő jelképet.

E jelek jegyében bontakozott ki a 4 H nemzetközi viszonylatokban, hogy hosszú útja után finn közvetítéssel Magyarországon is létrehozta szervezeteit.

A hazai elterjedésről másik tanulmány szól. Jellemzőnek mondható, hogy azon pedagógiai törekvések találtak esélyt a 4 H-ban, melyek évtizedek óta az oktatás és termelőmunka összekapcsolásával kísérleteztek, csak éppen az iskolás gyerekek hasznos, öntevékeny gazdálkodásához alkalmas termelési viszonyokat nem találtak (legutóbb a reményteli két, a szövetkezeti – iskolaszövetkezeti – mozgalom mállott szét alóluk).

A 4 H az *egyéni vállalkozók társasjátéka*. A klubélet keretei közt autonóm személyek – ha gyerekek is – gyakorolják az érvényesüléshez

szükséges szövetségekötéseket, kölcsönös érdeklődésen és érdekeltségen alapuló tapasztalatcsere technikáját. (Nem tanulság nélküli az az információ, hogy nemegy fejlett mezőgazdaságú nyugati, északi állam valódi adókedvezményekkel, más támogatásokkal biztosít zöld utat a gazdálkodó gyerektársulásoknak, ha a 4 H keretei közt működnek.)

A kiadvány végül a szervezethez csatlakozás néhány információt nyújtja át az olvasónak.

Kellemes kiállítás, kedvet teremtő információk. A fényképek a magyarországi 4 H mozgalom hőskorában kitűnt Debrecen-tócoskerti iskola nevelőinek és növendékeinek tartalmas, derűs alkotó életéből vett pillanatszerű felvételekkel agítálnak az új mozgalom mellett.

A szervezet ügyvezető elnöke Bényei Sándor iskolaigazgató, címe: 4225 Debrecen-Józsa, Gönczy Pál u. 1-3.

TL

A német nemzetiségi tagozat 35 éves munkájáról

Egy jubileum mindig jó alkalom arra, hogy az ember számot vessen eddigi munkájával. Honnan indultunk, meddig jutottunk, mit tettünk helyesen, miben tévedtünk, hogyan lehetne tanulóink nemzetiségi öntudatát jobban motiválni, anyanyelvi ismeretüket mélyíteni.

Az indulás éve, 1956 igen nehéz volt, meg kellett küzdeni a szülők félelmével, amely a szomorú események folytán kitörölhetetlenül beléjük vésődött. Beiskolázási gondunk ma is van, de ez már örömteljes: nagy a túljelentkezés. Bernáth Józsefné igazgatása alatt párhuzamos osztályt is nyithattunk, és a 129 jelentkező miatt a jövő tanévben – hála a Városi Önkormányzatnak és Szövetségünknek –, három első osztályt indíthatunk.

Nyelvet igazán az adott nyelveterrületen lehet megtanulni. Már 25 évvel ezelőtt – 1990-ig – minden nyáron az NDK-ban dolgoztunk diákjainkkal. Mostani tanulóinknak sokkal nagyobb lehetőségeik vannak. Megnyitnak a határok, 7 partneriskolánk van, így diákcseré útján mindenki eljuthat német nyelveterrületre. Ez a tanároknak óriási plusz megterhelés, de a diákoknak nagyon tanulságos, ezért megéri. Cserekapcsolataink városai: München, Fellbach, Braunschweig, Apenrade (Dánia), Graz, Graz-Libenau, Icking.

Minden évben kapunk a Goethe-Intézettől ösztöndíjakat, és sok tanulóink tanul németországi egyetemeken. A történelem, földrajz, filozófia és osztályfőnöki órák mellett most már a biológia órák is német nyelven folynak.

Bárhova kerülnek is tanulóink, az iskola elvégzése után, szeretnénk, ha helyes értékrendet vinnének magukkal útravalóul; ha nem hajszolnának hamis ideálokat, ha szívükbe vésnék, hogy az igazi gazdagságot és boldogságot az jelenti, ha az ember nemcsak kapni, de adni is tud.

Természetesen ez csak úgy hiteles, ha személyes példánkkal is igazoljuk. Amennyiben ez sikerül, munkánk eredményes lesz.

HUSZNAI GÁBORNÉ

Hírek a Megyei Pedagógiai Intézetekből

Hajdu-Bihar

Szálláslehetőségek

a) *A hortobágyi Pétőfi Sándor Általános Iskola* diákotthonában szállást kínál kirándulócsoporthoz tanítási időben hétvégeken, szünidőben június 14 – aug. 1. illetve aug. 19-20 között.

Elhelyezés 4 ágyas szobákban.

Szállásdíj diákoknak: az első nap 250,- Ft/fő (ÁFÁ-val) + egyszeri mosatási díj 80,- Ft. Ennél több éjszaka 200,- Ft/fő/éj.

Napi háromszori étkezés az iskola ebédlőjében: 200,- Ft/fő.

Cím: Pétőfi Sándor Általános Iskola
4071 Hortobágy, József A. u. 1.

Telefon: 06/52/69-128

b) *Szarvason a Holt-Körös partján, az Erzsébet ligetben* olcsó üdülési lehetőség van gyerekek részére; összesen 15 faházban 79 férőhely van.

Szállásköltség: első éjszaka 270,- Ft/fő, minden további 220,- Ft/fő/nap.

Étkezés a helyszínen 300,- Ft/fő/nap.

Sátorozási lehetőség szinte korlátlan: 100,- Ft/fő/nap.

Áraink az ÁFÁ-t is tartalmazzák.

A táborban társalgó, tv-szoba, búfé, kajak, kenu, az úszni nem tudók részére elkerített kismedence van, és telefon is áll a vendégek rendelkezésére. Szarvas látnivalói: Arborétum, Szárazmalom, Szlovák tájház, Múzeum, Tessedik-fa, Ruzicskay György festőművész alkotóháza.

Kirándulási lehetőségek: gyalog a békésszentandrási duzzasztóműhöz, autóbusszal Gyulára, Gyomaendrődre (melegvizes strandok). A távolabbi országrészből érkezőknek érdemes innen kirándulni az ópusztaszeri honfoglalási emlékparkba. Naponta sétahajó közlekedik a Körösön.

A táborot üzemelteti: Szarvas Város Önkormányzata Gyermekélelmezési Egysége; bővebb felvilágosítás:

Babák Mihályné
5540 Szarvas, Rákóczi u. 3.
Telefon: 06-67/11471.

Pályázat

Az *Egyiptomi Közművelődési Minisztérium* az „Egyiptom a világ gyermekeinek szemében” nemzetközi képzőművészeti versenyen való részvételre hívja meg a 4-15 éves korú ifjúságot.

Téma: Képzeld el Egyiptomot! (a gyermekek elképzelései Egyiptomról) Méret: nem nagyobb 30x40 cm-nél. Bármely rajzolósi vagy festési eljárás alkalmazható. Beadási határidő: 1993. augusztus 1.

Cím: Department of Foreign Cultural Relations
El-Mehassa St. 44. Dokki Cairo – Egypt.